

‘Traduttore, traditore’: el tortosí Gerard Vergés i l’algueresa Carla Valentino

L'activista cultural i traductora algueresa Carla Valentino ha fet un nou pas transcendent en l'àmbit de la traducció literària versionant *Il dono di Natale* (*El regal de Nadal*), una obra de Grazia Deledda (Nuoro, 1871–Roma, 1936), l'única sarda en rebre el Premi Nobel de Literatura el 1926. Tot i escriure en italià i no en les variants del sard (logudorès, sasserès, gallurès i campidanès), l'emblemàtica narradora va deixar una empremta important en la història de la literatura de la seua illa.

El poeta Gerard Vergés, amb el seu característic humor, podria haver anomenat Deledda “la molt bandarra”, de la mateixa manera que ho va fer amb el màxim representant de la novel·la històrica del segle XIX, Sir Walter Scott (Edinburg, 1771–Abbotsford, 1832), a *Tretze biografies imperfectes* per escriure en anglès en lloc d'en gaèlic escocès. Aquest comentari amistós posa en relleu el debat recurrent sobre les eleccions lingüístiques en l'àmbit literari i la fidelitat a la llengua de la terra. De fet, ben pocs escriptors varen reivindicar amb tanta força i determinació l'ús de la llengua vernacle com Gerard Vergés.

Traduir obres clàssiques és essencial per preservar el patrimoni cultural i fer accessibles aquestes peces atemporals a un públic més ampli. Aquest fet es reflecteix clarament en l'obra de Frederic Mistral, el gran premi Nobel de les lletres occitanes, estretament vinculades amb les catalanes. Mistral va aconseguir el premi que es va negar a Àngel Guimerà per manca de suport estatal. Llavors, Deledda i Mistral han quedat com les grans icones de les lletres de la terra on van

néixer.

A la cultural revista *Gèminis* (Tortosa, 1952-1961) es va fer una excel·lent feina de traducció dels clàssics, contribuint significativament a la divulgació de la literatura universal. Les seves *alma mater*, Jesús Massip i Gerard Vergés, varen fer contribucions significatives traduint les obres de poetes com Joan Maragall i Ausiàs March al castellà. Els seus esforços varen ampliar l'abast d'aquests clàssics catalans, permetent que els lectors d'una altra parla en puguin gaudir.

Carla Valentino ja havia traduït *El petit príncep* d'Antoine de Saint-Exupéry (Lyon, 1900–prop de Marsella, 1944), a causa de la seua vinculació amb l'Alguer durant la segona gran guerra. La seua tasca és molt important per apropar a l'alguerès clàssics de tanta importància. Aquesta obra ha estat traduïda a tota mena de dialectes italians, com ara el piemontès, el friülès, el milanès i el venecià, i molts altres, demostrant la seua versatilitat i influència.

Les obres de Gerard Vergés han estat traduïdes a l'anglès en diverses ocasions (*The reddish shadow of a she-wolf*, *Long play for a sad soul*, *The Garden of Earthly Delights*) i al castellà (*La raíz de la mandrágora*), ampliant encara més la seua influència literària. No cal dir que subratlla l'atractiu universal i la importància dels seus escrits, creant ponts entre cultures i llengües.

Al capdavant, la tasca de traductors com Carla Valentino, com va ser la de Jesús Massip i Gerard Vergés, és inestimable. Recentment, els joves traductors ampostins Carme Camacho i Yannick Garcia han aconseguit adap-



Emigdi Subirats

escriptor

tar textos importantíssims al català, mantenint viva la tradició de traduir obres essencials per preservar i enfortir la llengua. *Orgull i prejudici* de Jane Austin o *La narrativa de la vida* de Frederick Douglass, un esclau americà, han pogut ser llegides en la llengua de Zoraida Burgos o Desideri Lombarte. No només preserven l'essència dels originals, sinó que també enriqueixen el panorama literari global fent que aquestes obres siguin accessibles a públics diversos.

La frase *traduttore, traditore* suggereix que la traducció és una forma de traïció perquè es perd l'essència de l'original. No obstant això, no estem d'acord amb aquesta afirmació. Els traductors juguen un paper fonamental en la comunicació i la comprensió intercultural. Lluny de ser traïdors, els traductors són ponts que uneixen diferents cultures i permeten que la bellesa i la saviesa d'una obra literària siguin compartides amb un públic més ampli. La seua tasca implica una profunda comprensió tant de la llengua d'origen com de la llengua de destinació, i sovint requereix una creativitat i una sensibilitat extraordinàries per mantenir la integritat i la intenció de l'original.